

resurrectionem suam parem potestatem tribuat, et dicat: *Sicut misit me Pater, etc.*, et: *Quorum remiseritis peccata, etc.*; tamen ut unitatem manifestaret, unam cathedram constituit, et unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuit. Et infra: *Privatus Petro datur, ut una Christi Ecclesia et cathedra una monstretur.* Et infra: *Qui cathedram Petri, super quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse confidit?*

21. *Ex epithetis Petri eadem veritas ostenditur.* — Denique veritatem hanc confirmant varia epitheta, quæ solent Patres Petro tribuere ad illud munus explicandum, et potestatem quam a Christo in dictis locis recepit. Sic enim vocatur *Caput Apostolorum* a Hieronymo, libro primo contra Jovinian., et Optat., libro secundo et septimo Cont. Parmeni.; Cyril. Alex., lib. 12 in Joan., c. 64, caput et principem, et lib. 13 Thesaur., c. 2, apicem Apostolorum vocat. Dicitur etiam constitutus *Pastor pastorum*, ab Eusebio Emisseno, in sermone de S. Joanne Evangelista, et rationem reddit, quia *regit subditos et Prælatos.* *Omnium igitur pastor est, quia præter agnos et oves in Ecclesia nihil est.* Unde Isidorus, de Vita et morte Sanctor., c. 69, Petrum vocat Pastorem humani gregis. Item Origenes, lib. 5, in c. 6 ad Roman., circa finem, ait: *Petro cum summa rerum de pascendis ovibus traderetur, et super ipsum velut super terram fundaretur Ecclesia, nullius confessio virtutis alterius ab eo, nisi charitas erigitur.* Vocatur item Petrus Christi Vicarius in Concilio Nicæno, c. 39, de quo canone plura dicemus inferius. Et Anselm., Matt. 16, illum vocat principalem Vicarium, quia etiam alii Episcopi omnes, qui potestatem ligandi et solvendi accipiunt, sunt modo suo Vicarii Christi, Petrus autem est principalis. Quem ob eandem rationem ibi vocat principem Apostolorum, quod est frequens in aliis Patribus. Et sic etiam frequenter dicunt accepisse primatum Ecclesiæ, ut est apud Ambros., 2 ad Cor. 12, et ad Galat. 2; et optime Beda ex dictis verbis: *Pasce oves meas*, in Homil. de Vigilia Apostolor. Petri et Pauli. Idemque voluit Chrysostomus, Hom. 80 ad populum, dicens, *ei per totum terrarum orbem Ecclesiæ præsentiam traditam esse, seu orbis terrarum curam esse demandatam*, ut ait hom. 87 in Joan.; vel *totius Ecclesiæ gubernacula suscepisse*, ut ait Damascenus, orat. de Transfigurationat., ubi ad Petrum ita de Ecclesia loquitur: *Hanc Christus suo ipse cruore compara-*

vit, tibi autem ut fidissimo famulo in fidem tradidit. Et infra: *Qui te cælestis regni claviculæ instituit.* Et infra, dicit voluisse Christum Petrum adesse suæ transfigurationi, ut *Antistitem qui totius Ecclesiæ gubernacula suscepisset.* Unde tandem dixit Ephrem, sermone de Transfiguratione, sicut unus Moyses Hebræorum princeps fuit, ita Petrum Ecclesiæ Christianorum fuisse principem constitutum. Et plura videri possunt in Gregorio, Hom. 21 in Evangel., et lib. 3 Epistolar., ep. 3, alias cap. 67, et lib. 1, ep. 24.

22. *Ratio institutionis primatus Petri.* — Tandem si velimus aliquam rationem hujus divini consilii reddere, oportet institutionem regiminis ab electione personæ separare. Electionis enim nullam possumus propriam reddere causam præter divinum beneplacitum. Nam, licet Deus ea fide et charitate Petrum disposuerit, quæ ad tale ministerium suscipiendum dignum illum redderet, ut ex verbis Matthæi et Joannis supra tractatis manifestum est, nihilominus fides Petri non fuit prima ratio electionis ejus, sed voluntas Dei, nam quia illum elegerat, ideo illum ita vocavit, ut cooperando vocationi Vicarius Christi fieri posset dignissime. Institutionis autem primatus propria ratio fuit, quam Cyprianus, Leo Papa, et alii Patres tetigerunt, unitas Ecclesiæ et optimum regimen ejus, quia si in Ecclesia non fuisset unum caput, ad quod diversa Ecclesiæ membra recurrerent, facile per diversa schismata rumperetur, ut etiam Anselmus supra recte dixit.

23. *Regimen ecclesiasticum, monarchicum esse debet.* — Ut autem optimum esset regimen, oportuit caput hoc unum esse monarchiam, nam monarchia forma regiminis est omnium optima, ut ex Patribus, Theologis, philosophis et historiis erudite ostendit Cardinalis Bellarminus, lib. 1 de Roman. Pontif., c. 2 et sequentibus. Quod si in aliis communitatibus aut regnis humanis hoc verum est, multo certe magis in regimine totius Ecclesiæ fuit necessarium, quia cum respublica ecclesiastica sit amplissima, et pro universo mundo sit instituta, non posset convenienter per unam potestatem supremam gubernari, nisi talis potestas in uno homine resideret. Nam si esset in congregatione multorum, non esset in mundo talis potestas apta ad regendum, nisi quando tales personæ in unum Concilium essent congregatæ. Quomodo ergo posset difficultatibus occurrentibus subveniri, quando talis congregatio deesset, vel a quo posset

eum efficacia cogi, si nullum esset in Ecclesia caput, ad quod hujusmodi generalis providentia, et cura Ecclesiæ perpetuo pertineret? Profecto hæc ratio convincit primatum Petri fuisse moraliter necessarium, eademque convincit, fuisse illum principatum non pro sola persona Petri, sed perpetuum, ut convincunt etiam illa verba: *Et portæ inferi non prævalent adversus eam*, sicut in libro primo late probatum est, et sequentibus amplius confirmabitur.

CAPUT XI.

OBJECTIONIBUS CONTRA SUPERIORIS CAPITIS DOCTRINAM SATISFIT.

1. *Petri primatum nemo novitatis arguere potest.* — *Petrum non posse dici principem Apostolorum nisi ratione supremæ potestatis.* — Contra primatum Petri intellectum in sensu a nobis superiori capite declarato, nonnulla in transcurso, et quasi obiter attingit rex Jacobus, quibus satisfacere necesse est. Dicit enim ille, in pag. 60 suæ Præfationis, *verum quidem esse Petrum, et ætatis, et temporis, quo a Christo vocatus est, ratione, unum ex primariis Apostolis fuisse, principem ordine illorum duodecim, quos primos Christus elegit, et de tribus illis unum, quos ordinis servandi gratia cæteris præposuit.* Et p. 59, doctrinam, quam Catholicam esse ostendimus, *nuperam, et novitiam* vocare veritus non est. Quod apud me argumentum efficax est, Protestantes, vel Sanctos Patres non legisse, vel regem suum turpiter decepisse. Nam ex dictis, luce clarius constat, doctrinam traditam de primatu Petri cum ipsa Ecclesia ortam esse, et in verbis Christi, eo modo intellectis, quo ab antiquissimis Patribus exposita sunt, esse fundatam; nullus ergo, qui non ex industria fallere et falli velit (quod de Serenissimo rege credendum non est), doctrinam hanc nuperam aut novitiam vocare potest. Locutus est ergo ex deceptione et veritatis ignorance, non tamen probabili, vel quæ illum a gravi lapsu et culpa excuset, cum possit facile ignorantiam et errorem depellere, si velit. Præterquam quod si Petrum fatetur esse principem duodecim Apostolorum, quid, quæso, est quod addit: *Principem ordine, aut ordinis servandi gratia?* aut quis est iste ordo, vel in qua excellentia aut dignitate personæ fundatus est? Omnis enim ordo, ut juste ac prudenter inter aliquas personas constituatur, fundamentum aliquod ex-

cellentiæ, seu excessus, aut inæqualitatis in eis requirit, quod constituendo ordini proportionatum et accommodatum sit.

2. Si ergo Petrus nullam dignitatem vel potestatem habet majorem, quam cæteri Apostoli, nec jurisdictionem in illos, secundum quem ordinem princeps illorum appellatur? Nam excessus ætatis vel antiquitas vocationis apud Deum parvi momenti sunt, apud quem sicut non est personarum acceptio, ita neque est ætatum differentia; imo in conspectu illius sæpe sunt novissimi primi, et primi novissimi. Præsertim, quia non constat Petrum fuisse seniore cæteris Apostolis, aut ante omnes vocatum, cum saltem Andreas illum præcesserit, ut de vocatione sumitur ex Joannis 1, et de ætate probabile censet Epiphanius, hæres. 51. Neque etiam fundari potest ille ordo in gradibus sanctitatis, nam hoc judicium Deo reservatum est, neque hactenus est nobis revelatum, quis Apostolorum in vera sanctitate apud Deum cæteris major fuerit. Neque item satis est quod Christus familiarius cum illo egisset, et in nonnullis actibus, quibusdam aliis eum prætulisse videatur; nam hac ratione etiam Joannes dici poterit princeps ordine; imo et Jacobus, nam fuit unus ex illis tribus, quos in aliquibus negotiis Christus peculiare socios habere voluit. Præsertim quia sola illa peculiaris favoris aut amoris Christi ostensio non erat sufficiens fundamentum alicujus ordinis inter Apostolos permanenti post Christi discessum. Accedit quod rex semper loquitur de ordine politico in hierarchia ecclesiastica, ad quam præteritus ille favor seu benevolentia parum referebat, neque prudens aliquis Paulum reputabit ordine minorem, quia ex illis tribus non erat, vel quia Christo in mortali corpore viventi familiariter non adhæsit.

3. Denique eo modo quo Petrus inter Apostolos princeps censetur, non ab hominibus, sed a Christo, ac proinde jure divino illum principatum habuit; ergo si fuit princeps ordine, necesse est talem ordinem ab ipso Christo creatum et institutum esse. At non legimus Christum in Ecclesia sua instituisse dignitates aliquas, quæ, propter solum ordinem politicum, specialem honorem, aut sedes primas in sedendo aut loquendo sibi vendicent. sed legimus tantum, 1 ad Cor. 12, Christum posuisse in Ecclesia primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio Doctores, alios Pastores et Doctores, ac denique alias gratias vel ministeria distribuisset; in his autem omnibus

non potest dici Petrus princeps inter Apostolos ratione ordinis. Ut ergo quod verum est asseramus, cogitatio talis ordinis politici in Ecclesia Christi, ut ab ipso instituta, nupera est et novitia, nam ordo ille inter Petrum et alios Apostolos in superiori potestate ad regendum et gubernandum tam illos, quam universam Ecclesiam in perpetuum fundatus est. Et hoc docuit nos Christus, et legimus in antiquis Patribus; reliquæ vero adinventiones et novitates humanæ sunt.

4. *Objectio regis contra probationem primatus Petri ex Scripturis.*—Sed imprimis invenitur Rex contra duplicem illam probationem primatus Petri ex locis illis: *Tu es Petrus*, etc., et *Pasce oves meas*. Et prius quidem quasi Bellarminum irridens, pag. 22 ait: *Nec posterius disputationis meæ caput aliis machinis adoritur, quam illis Christi verbis: Pasce oves meas; et: Tibi dabo claves regni caelorum.* Postea vero, pag. 24, sic (ait) *nocum, et egregium, scilicet, sensum his Christi verbis affinxit: Pasce, etc., quasi hoc significarent, tolle, proscribe, abdica christianos principes atque reges. His quoque quodcumque solveris, etc.* Ac denique pag. 128, eo progreditur, ut *invocandam ac impudentem vim appellet, illam, quam sensui illorum duorum locorum Cardinalis attulit, ut ex eis supremam in temporalibus Pontificis potestatem supra reges ac principes astrueret.* In his autem verbis nulla ratio nullumve testimonium objicitur, sed solum convicia et Protestantium calumniæ, quibus rex fidem adhibet, proferuntur, ideoque possemus facile illa præterire; ne autem aliquem, ob rerum confusionem et veritatis ignoracionem, moveant, falsa a veris discernere, et rem totam explicare necessarium est.

5. *Solutio.*—*Ex Scriptura immediate solum primatum Petri in spiritualibus probant Catholici.*—Bellarminus ergo, et nos omnes qui in hac causa unum sumus, ex illis locis non probamus proxime et immediate primatum Petri in civilibus seu temporalibus, sed in ecclesiasticis, seu spiritualibus; an vero hæc potestas spiritualis ad temporalia extendatur, alia quæstio est tractanda et decidenda, et auctoritate ecclesiasticæ traditionis, et vi rationis, ex priori fundamento supremæ spiritualis potestatis, prædictis testimoniis comprobato. At rex ita refert Bellarmini probationem, ac si testimoniis illis, Pontificem absolutum temporalem dominum regnorum omnium esse, et suo arbitrio posse illa dare vel auferre, probare voluerit, quod a vera il-

lius mente longissime distat. Unde in sua responsione modeste prudenterque interrogat: *Ubi, queso, expositionem illam tam incivilem et invocandam in libello meo vidisti?* Non igitur ipse affinxit sensum illum Christi verbis, qui nunquam in libris ejus extat, sed qui te decepit (o rex), eum sensum sine ulla specie verisimilitudinis affinxit. Igitur sensum quem Bellarminus illi testimoniis affinxit, idem est cum illo, quo primatum Petri in spiritualibus probavimus, qui vere quidem egregius est, et non novus, sed communi Patrum antiquorum consensu probatus.

6. *Quando possit Pontifex principibus temporalibus regna adimere.*—Ex hoc vero sensu, per illationem et necessariam consecutionem recte potuit Bellarminus eisdem testimoniis convincere Petri abdicandorum regum potestatem, non quidem omnium arbitratu suo, ita ut ad libidinem condonare et adimere regna possit, ut rex pag. 23 loquitur, sed hæreticorum et incorrigibilium, vel ad illorum dignum supplicium, vel ad suarum ovium necessariam defensionem, ac proinde non ex dominio absoluto, vel directa (ut vocant) potestate, sed ex indirecta. Non dicat ergo rex Angliæ, verba, *Pasce oves meas*, ita a nobis exponi ac significarent, *tolle, proscribe, abdica christianos principes*, hoc enim nullus Catholicus dixit. Si autem, quod verum est, sincere testatum cupit, dicimus, inter alia multa, quæ in illis verbis, et potestate per ea data continentur, etiam illud esse, *tolle, proscribe, abdica hæreticos reges*, qui emendari nolunt, et subditis suis, in rebus ad fidem catholicam pertinentibus, perniciosi sunt. Hic autem sensus nullam vim verbis Christi affert, sed necessaria consecutione ex eis elicitur; nec est novus, sed perpetua Ecclesiæ traditione comprobatus, neque ex illo directa potestas Petri in temporalibus, sed tantum indirecta colligitur, quam a suprema spirituali potestate separari non posse ostendemus.

7. *Secunda objectio.*—Pergit autem rex objiciendo contra expositionem illorum locorum, quatenus ad probandam singularem Petri spiritualem potestatem afferuntur. Et primo argumentari videtur ab auctoritate Doctorum etiam catholicorum, qui variis modis loca illa sunt interpretati, unde Bellarminum allocutus, pag. 58 ait: *Sed neque est inscius quam rationem veteres afferant, cur Sancto Petro potissimum oves pascere Christus mandaverit.* Deinde ipse approbare videtur expositionem dicentium, utrumque, scilicet: *Tibi*

dabo claves, et: *Pasce oves*, Petro quidem dictum esse, sed ad omnes pertinuisse Apostolos, quorum ipse personas sustinebat. Quod inde confirmat, quia alibi potestas clavium in plurali numero concessa est, Matth. 18: *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in caelo; et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in caelo.* Ex quibus verbis colligere vult, clavium potestatem non minus cæteris Apostolis, quam Petro fuisse collatam, ac proinde non habuisse primatum. Imo multi sunt ex Protestantibus, qui non solis Apostolis, sed toti Ecclesiæ potestatem clavium collatam esse velint, quia in dicto loco Matthæ. 18, Christus dixerat: *Dic Ecclesiæ, si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus et publicanus;* et statim quasi rationem reddens subjungit: *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in caelo;* signum ergo est locutum fuisse Christum ad Apostolos vel discipulos, prout Ecclesiam representabant, vel virtute continebant.

8. *Responsio.*—*Verba Joan. 21, Pasce, etc., ad solum Petrum dicta sunt.*—Sed quia hæc objectio utrumque testimonium involvit, et non est in utroque eadem omnino ratio, sigillatim de illis dicere necesse est. Et imprimis de verbis, *pasce oves meas*, non invenio apud veteres Patres dissentientes sententias aut expositiones, neque circa personam, cui singulariter dictum est *Pasce*, neque circa significationem verbi *pascendi*, neque circa personas nomine ovium et agnorum comprehensas. Quamvis enim in exponendis his duabus vocibus ultimis sit aliqua varietas, an illæ duæ voces *agni et oves*, easdem vel diversas personas significant, re tamen vera nulla discrepantia est, quæ ad præsentem causam referat. Omnes enim Catholici conveniunt totum Christi gregem cunctasque oves fuisse Petro commissas, sive sub singulis vocibus agnorum et ovium, sive sub utraque simul propter diversas proprietates omnes significatæ fuerint. Et hinc necessario sequitur, verba illa ad solum Petrum pertinuisse, eique, non ut gerenti aliorum personam, sed propriissime et speciatim propter singulare munus ipsi commissum, dicta fuisse. Quod ex communi consensu Patrum in præcedenti capite satis probatum est, et ex contextu ipso satis probari potest. Tum quia Christus interrogando Petrum: *Diligis me plus his?* satis distinxit illum a cæteris, ut tantum cum propria ejus persona, non ut representante cæ-

teros, sed ut ab illis distincta, negotium transigeret. Tum etiam quia sub nomine ovium alios Apostolos comprehendit, ut supra probatum est; ergo verbum *pasce*, necessario dictum fuit Petro ut soli, seu ut pastori sub aliqua ratione unice constituto: quia non poterant singuli Apostolorum simul esse pastores eorundem universorum, neque ipsorum aliquis factus est pastor Petri, sicut Petrus cæterorum omnium est pastor constitutus.

9. Neque aliquis veterum Patrum, ut dixi, aliter quoad hanc partem verba illa intellexit. Quamvis enim nonnulli Patres dicant, quod tunc Christus Petro dixit, cæteris etiam Episcopis et Pastoribus Ecclesiæ dictum esse, intelligunt dictum esse in Petro tanquam in exemplari, et convenire aliis secundum convenientem proportionem. Nam, licet solus Petrus sit universalis pastor Ecclesiæ constitutus, non excluduntur particulares pastores, quorum singulis non omnes, sed quædam ex ovibus committantur, juxta illud 1 Petri 5: *Pascite, qui in vobis est gregem Dei*, ubi particula, *qui in vobis est*, particularem gregem determinat; et Act. 20: *Attendite vobis, et universo gregi, in quo posuit vos Spiritus Sanctus regere Ecclesiam Dei.* Sicut ergo alii pastores ad partem sollicitudinis cum Petro assumuntur, ita intelligere debent sibi esse dictum: *Amas me? pasce oves meas.* Non quia quando Christus similia fere verba protulit, ad omnes particulares pastores formaliter loqueretur, vel ad Petrum in persona omnium, sed quia virtus et ratio verborum Christi in omnibus pastoribus cum proportionem locum habent. Non enim possunt esse recte dispositi ad pascendum gregem Christi, nisi ipsum ament Christum. Et hoc sensu dixit Augustinus, libro de Agone Christiano: *Cum Petro dicitur, ad omnes dicitur: Amas me? pasce oves meas.*

10. *Prima expositio verborum Matth. 16, Et super hanc petram, etc.*—*Secunda expositio.*—*Etiam auctores prædictarum expositionum Petrum fundamentum Ecclesiæ constituant.*—*Fundamentum Ecclesiæ quomodo in Petrum, et fidem quadret.*—Venio ad alium locum Matth. 16, in quo nonnulla major est expositionum varietas, præsertim quoad illa verba: *Et super hanc petram;* nam interdum Patres exponunt illam particulam *hanc*, designare fidem Christi Dei et hominis, super quam dicunt fundatam esse Ecclesiam, ut indicat Chrysostomus ibi, hom. 55, et Hilarius.

Frequenterque alii dicere solent, fidem esse fundamentum Ecclesiae. Alii vero exponunt Christum dicendo, *super hanc petram*, se ipsum designasse, quia, ut dicitur 1 ad Cor. 3, *fundamentum aliud nemo potest ponere præter illud, quod positum est, quod est Christus Jesus*, de quo c. 10 dicitur: *Petra autem erat Christus*. Quam expositionem habet Augustinus, tract. 27 et 124 in Joan., et serm. de Verbis Domini. Verumtamen nullus ex his Patribus, qui aliter hunc locum exposuit, negavit Petrum esse peculiari modo petram, et fundamentum Ecclesiae, ut supra de Hilario et Chrysostomo ostensum est; et idem est de Ambrosio, et aliis, qui solent pro expositione priori allegari. Nam eisdem locis utrumque dicunt, scilicet, et Petrum, et fidem Christi, seu confessionem ejus, esse fundamentum Ecclesiae. Utrumque enim sub diversis rationibus verum est, quia Petrus tanquam Christi Vicarius, locum ipsius absentis tenens, Ecclesiae fundamentum est, eamque suo modo post Christum sustinet. Fides autem dicitur fundamentum, tanquam ratio fundandi (ut sic dicam), nam propter fidem singularem Petrus factus est Ecclesiae fundamentum, et per fidem constitutus est firma petra ad Ecclesiam fundandam accommodata. In hoc ergo sensu dicti Patres locuti sunt, et Chrysostomus, hom. 2 in Psal. 50, recte dixit: *Ob robur confessionis vocatus est Petrus, dicente Domino: Tu es Petrus, et super hanc petram*, etc. Quod si non de fide Petri in specie, sed de fide in genere sermo sit, illa etiam dicitur fundamentum Ecclesiae, quia est prima ratio, et quasi forma, Ecclesiae membra constituens, et uniens. Et hoc modo solent interdum illa verba per accommodationem, et in sensu mystico ad totam Ecclesiam et singulos fideles applicari, ut fecit Origenes, tract. 4 in Matth. Qui tamen non negat, in proprio et litterali sensu solum Petrum ibi esse a Christo nomine *petrae* significatum, et in fundamentum Ecclesiae promissum, ut ex eodem constat, homilia quinta in Exod.

11. *Exponitur*. — Altera vero sententia Augustini, quod petra sit Christus, quoad doctrinam per se spectatam verissima est, quoad sensum autem verborum Christi difficile accommodari potest. Nihil enim verius dici potest, quam Christum esse lapidem angularem, et petram in qua principaliter Ecclesia fundata est, imo solum Christum per se et virtute sua Ecclesiae fundamentum esse.

Quod vero in dicto loco Matthæi de se fuerit Christus locutus, aut dicendo: *Super hanc petram*, se ipsum signaverit, revera non potest litterali ac proprio verborum sensui accommodari, ut ex dictis in superiori capite manifestum est. Unde vel expositio Augustini non ut litteralis, sed ut mystica ab ipso est tradita; vel ad præcedentem expositionem reducenda est. De Christo enim loquitur, ut est objectum fidei, quam confessus est Petrus, et ita eo modo dicitur, per *hanc petram*, Christus indicari, quo fides, utique ut ratio propter quam Petrus factus est Ecclesiae fundamentum. Sic autem loqui Augustinum de Christo ex ejus verbis sumi potest. Nam lib. 1 Retract., c. 21, sic ait: *Postea sic exposui quod a Domino dictum est: Tu es Petrus, et super hanc petram*, etc., *ut super hunc intelligeretur, quem confessus est Petrus dicens: Tu es Christus*, etc. Adde, Augustinum proponere sensum illum non ut certum, sed ut probabilem, et ad illum motum fuisse ex diversitate vocabuli Petri et *petrae*, quæ in re nulla fuit, ut jam dixi. Denique Augustinus alium sensum non excludit, multoque minus de veritate ipsius sententiæ dubitat, quod Petrus etiam fuerit petra, in qua fundata sit Ecclesia; id enim sæpe docet in locis capite superiori allegatis; in dictoque c. 21, lib. 1 Retract., ait, sensum illum ore multorum cantari in versibus B. Ambrosii: *Hoc ipsa petra Ecclesiae canente culpam diluit*.

12. *Potestas ligandi et solvendi perpetua et independens extitit in Petro, in aliis vero dependenter ab illo*. — Denique quod rex objicit de verbis: *Quæcumque ligaveris*, quod alibi in plurali dictum sit: *Quæcumque ligaveritis*, difficultatem non habet, nam certum est et Petrum et Apostolos potestatem ligandi et solvendi recepisse; verumtamen ipsa verborum differentia ostendit, aliter Petro, aliter omnibus Apostolis potestatem illam fuisse promissam. Nam Petro promissa est ut ordinaria et universalis, ac perpetua in Ecclesia permansura, aliis vero Apostolis data erat, vel solum quasi delegata pro eorum personis; vel si consideretur ut in Episcopis eorum successoribus permansura erat, data est dependenter a Petro et per Petrum, ut Leo Papa, Anselmus, et alii Patres supra allegati adnotarunt. Et ex circumstantiis utriusque loci id manifeste colligitur, ut ex dictis in superiori capite satis constat. Sicut Joan. 20, generaliter Petro et aliis dixerat Christus: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos*; et nihilominus

cap. 21 specialiter dicit Petro: *Pasce oves meas*, utique tanquam supremus Pastor, omnibus, etiam ipsis Apostolis superior.

13. *Exponuntur quædam loca Augustini*. — Neque contra veritatem hanc obstant nonnulla testimonia Augustini, quæ hic objici solent, quia dicit Petrum, quando claves accepit, Ecclesiam significasse; intelligit enim significasse Ecclesiam, quia ut Ecclesiae princeps potestatem clavium accepit, non pro sua persona tantum, sed ut in Christi Ecclesia, et in successoribus, et aliis Pontificibus et Episcopis, adiutoribus suis, perpetuo durarent. Et ita dixit tract. 50 in Joan.: *Si hoc Petro tantum* (id est, pro sua tantum persona) *dictum est, non facit hoc Ecclesia*, quia nimirum cum Petro potestas extincta fuisset. Unde quia nunc Ecclesia etiam ligat et solvit, infert: ergo *Petrus, quando claves accepit, utique Ecclesiam sanctam significavit*. Quæ illatio nulla fuisset, si intellexisset, Petrum representasse Ecclesiam tanquam vices ejus gerentem, quia id neque necessario sequitur, neque verum est. Cum neque Ecclesia hanc representationem seu delegationem Petro commiserit, nec Christus sua potestate illam fecerit, cum verbis suis illam non significaverit. Ergo intellexit Augustinus, Petrum Ecclesiam tunc representasse ratione sui primatus et sedis; sic enim quod datur capiti propter corpus, censetur dari Ecclesiae in suo capite, sicut quod datur regi ad regendum, regno dari existimatur. Et sic dixit idem Augustinus tract. 124 in Joan., Petrum propter primatum suum personam Ecclesiae gessisse. Quod apertissime explicat dicens: *Ecclesia, quæ fundatur in Christo, claves regni caelorum accipit in Petro*.

14. *Expositio verborum Augustini ex Christi verbis comprobatur*. — Denique hic etiam fuit modus loquendi Christi, Matth. 18: *Dic Ecclesiae*, id est, Ecclesiae pastoribus, ut omnes exponunt, et res ipsa clamat; non enim potest peccatum fratris toti cœtui Ecclesiae denunciari, sed Pastores nomine Ecclesiae significantur, quia Ecclesia est in Episcopo tanquam in capite. Simili ergo modo dicitur Petrus in dictis locis Ecclesiam representasse. Et ita etiam solutum relinquitur, quod ex eodem loco Matthæi objiciebatur, quia quod subjunxit Christus, *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus et publicanus*, simili modo pastores Ecclesiae intellexit; eisdem ergo, seu ratione illorum dixit: *Quæcumque alligaveritis*, ibique in plurali lo-

cutus est, quia peccata non erant denuncianda soli supremo Pastori, sed etiam cæteris, ideoque, ut diximus, sine præjudicio singularis potestatis Petri illud dictum est: *Nam si quid cum eo commune cæteris voluit esse principibus, nunquam nisi per Petrum dedit, quod aliis non negavit*, ut egregie Leo Papa, serm. 3 Assump. suæ.

15. *Instantia in Præfat., p. 58. — Refellitur*. — At vero contra responsionem hanc urget rex ulterius in hæc verba: *Quod ni esset* (id est, si non Apostoli omnes, vel Petrus, nomine omnium, æque a Christo claves accepisset), *qui potuit, quæso, Paulus Corinthiorum Ecclesiae auctor esse incestum illum excommunicandi, cum spiritu suo?* *Dicendum sane fuerat cum spiritu Petri. Qui potuerunt omnes Apostoli censuris suis in nomine Christi uti, nec ullibi ejus Vicarii meminisse?* Verumtamen hæc conjectura parvi momenti est. Nam imprimis licet Petro claves singulariter datæ sint, nihilominus etiam Paulo et aliis Apostolis immediate Christus contulit ligandi et solvendi potestatem, et ideo recte potuerunt censuras ferre in nomine et virtute Christi, cujus erant proximi ministri, nulla Petri facta mentione. Deinde etiam si a Petro immediate potestatem accepissent (sicut nunc Episcopi accipiunt, juxta probabiliorem sententiam), non oporteret in ferenda excommunicationis sententia, Vicarii Christi meminisse, sicut neque nunc Episcopi catholici, licet Episcopum Romanum ut Christi Vicarium recognoscant, cum excommunicationis sententiam ferunt, non dicunt in nomine vel virtute Papæ, sed vel simpliciter utuntur sua ordinaria potestate, vel dicere etiam possunt in virtute Christi, vel per potestatem sibi a Christo concessam. Et ratio est, quia licet Petrus sit universalis Pastor Ecclesiae, non est tamen principalis auctor et dominus, sed illius Vicarius. Unde etiam ipse Petrus, ferendo censuram, dicere poterat in nomine Domini nostri Jesu Christi, id est, vice et auctoritate ejus. Idem ergo facere possunt inferiores Prælati, quia, licet mediante Petro tanquam dispensatore, principaliter a Christo habent auctoritatem, et in virtute illius operantur. Sicut prorex aliqujus regni vel provinciae sæpe auctoritatem a rege accipit constituendi per civitates gubernatores et magistratus, et nihilominus illi omnes in publicis sententiis, et præsertim